

MAGYAR ÉPÍTÉSZETI FESZTIVÁLOK
PÁRIZSBAN ÉS BUDAPESTEN
HUNGARIAN ARCHITECTURE FESTIVALS
PARIS AND BUDAPEST

RÉGI-ÚJ MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET HUNGARIAN ARCHITECTURE

Építőművészet Szövetségének kulturális folyóirata – 1903-tól

2010 | 2

ISKOLA, BUDAÖRS – DOBAI JÁNOS • RENDELŐ, BUDAPEST – NAGY CSABA • DVD GYÁR, TÖRÖKBÁLINT – TURI ATTILA • KRISZTINA PALACE, BUDAPEST –
ENLER DEZSŐ, DOMINIQUE PERRAULT • FRANCOIS PINAULT FOUNDATION, VELENCE – TADAÓ ANDO • PAVILON, HOMBROICH – ALVARO SIZA •
AMERIKAI ISKOLA BŐVÍTÉS, NAGYKOVÁCSI – ANNUS FERENC, ANNUS MARINA • IT EGYETEM, KOPPENHÁGA – HENNING LARSEN ARCHITECTS • ELTE
10TK FŐÉPÜLET, REKONSTRUKCIÓ – MÁNYI STÚDIÓ • INKUBÁTORHÁZ, KÖVÁGÓSZÖLŐS – KOLLER JÓZSEF, ZOLTÁN ERZSÉBET

Áthangolt ipari esztétika

Re-tuned Industrial Aesthetics

INKUBÁTORHÁZ, KŐVÁGÓSZÖLŐS
INCUBATOR HOUSE IN KŐVÁGÓSZÖLŐS

Építészek / architects: **KOLLER JÓZSEF, ZOLTÁN ERZSÉBET** Szöveg / text: **VUKOSZÁVLYEV ZORÁN** Fotók / photos: **HAJDÚ JÓZSEF**

Pécs „nyugati kapujában” az egykori bányásztelepek átalakulóban lévő ipari gócpontjai közül injektált beavatkozással igyekszik kiemelkedni Kővágószőlős. A régióközpont közvetlen szomszédságában lenni bolygótelepülés-szituációt eredményez általában, a fejlesztések éppen emiatt célzottan a lokális szintnél tágabb környezetben gondolkodnak.

A község átgondolt helyzetfelismerésére vall, hogy nem alapoznak kizárólagosan az egyébként gyönyörű természeti adottságokra (a Mecsek déli lábainál járunk), és nem tekintik elsődleges húzóelemnek a romemlékeket (római kori kápolna, pálos monostor romjai). Reálisan felméri a gazdaságilag-kereskedelmileg meghatározó város közelségéből adódó negatív hatásokat, és stratégiaileg előremutató fejlesztésekre koncentrálnak. Folytonosságot biztosítanak az uránbányászat idején fellendült település üzemi épületeinek újrastrukturálásával, mely a bányászat megszűnte utáni magánosítás „értelemszerű” szlömösödése után ma demonstratívan behelyezett fejlesztéssel operál. Meghatározó eleme e kezdeményezéseknek a település hátrahagyott ipari zónájába betelepülő inkubátorház, mely építészeti viszonyulásában is elfogadja nem is oly régre visszautaló „történelmi múltját”.

Az 1950-es évektől Magyarország urántermelő (leginkább csak kitermelő) központjává nőtte ki magát e csöppnyi dél-dunántúli település. A mintegy 40 évig üzemelő ipari zóna előbb perspektivikus fejlődést adott a Pécs határában álló falunak, majd hosszas agónia után az 1997-ben végérvényesen megszüntetett bányászattal egy rövid periódust zártak le – építészeti állományában meghatározó képet hagyva a településre. Az 1950-es évek második felében rohamos léptekkel átadott épületek a korszak tipizáló építészeti magatartásával felhúzott irodaházak és üzemcsarnokok, valamint a többszintes lakótömbök sajátos kollázsokként hatnak a történelmi távlatokban gazdag településen: a Hajnóczi Gyula által rekonstruált római sírhely (1987) tőszomszédságában futurisztikus látványt nyújthattak a – ma már csak archív képek alapján rekonstruálható – csarnokegyüttesek és üzemi

csőki gyök adta ipari műtárgyak. Számos épület elbontásra került, jó néhány az új tulajdonosok igényei szerint jelentősen átalakult, míg az egyik irodaépület szerencsésen, jelentősebb átalakítások nélkül várta a megújulást. A házban a használók cserélődtek, állaga leromlott, sorsa megpecsételődni látszott – mígnem egy uniós támogatási forma kihasználásával mégiscsak továbbbírták történetét.

A kezdő kisvállalkozásoknak helyet adó, bérleti konstrukciójában támogató szellemű inkubátorház a helyszín gazdag infrastrukturális ellátottságára épít. Az ipari „park” címke mögött megbújó magas színvonal ideája a rögválóság heterogén bizonytalanságával szemben jól mutatja a fejlesztés kívánt irányait. A ház létrejötté ténylegesen úttörő szerepet vállal itt, hiszen a viszonyulás építészeti vonatkozásokban is alapszituációkat fogad el.

Koller József és tervezőtársai biztos kézzel vettek el a házból részleteket, hogy a fő struktúrát megtartva megtalálják a számukra ma is vállalható elemeket az újjáépítésben. A ház elavult szerkezeteiből értékékként emelték ki a falazott téglaszervezetet – minden mást, még az ablakok parapetjét is kibontva. Így megmaradt a ház váza, melyet csak a hiátusokban egészítettek ki. Nem kapott a ház teljesen új öltözetet, hanem felvállalták az 51-es fal adottságait, bár az mai túlmagyarozott ökológikus gondolkodásunk miatt hőtechnikailag nem minősül megfelelő szerkezetnek. E döntésükkel nyilvánvaló példát statuáltak: a magyar ipari építészet előtt tiszteleg ez a viszonykeresés, az '50-'60-as évek hőskorának építészeti előtti. A Lauber László, Szendrői Jenő, Jánossy György, Janáky István, Szrogh György építészetében megtalálható esztétikai értékítélet továbbvitelében, ahol a téglá manufaktúrális emlékképe a tipizált házgyári rendszerek korában a hatalmas puritán felületekben is az anyag-modulor mellett foglalt állást.

A pécsi építészcsoporthoz tartozó felvállalta tehát a téglá markáns megjelenését – azzal a tudattal egyetemben, hogy ezen anyag reneszánsza ma túlzott mértékben elhumanizálja a feltárlást. Részben ezt erősítik az egyemeletes

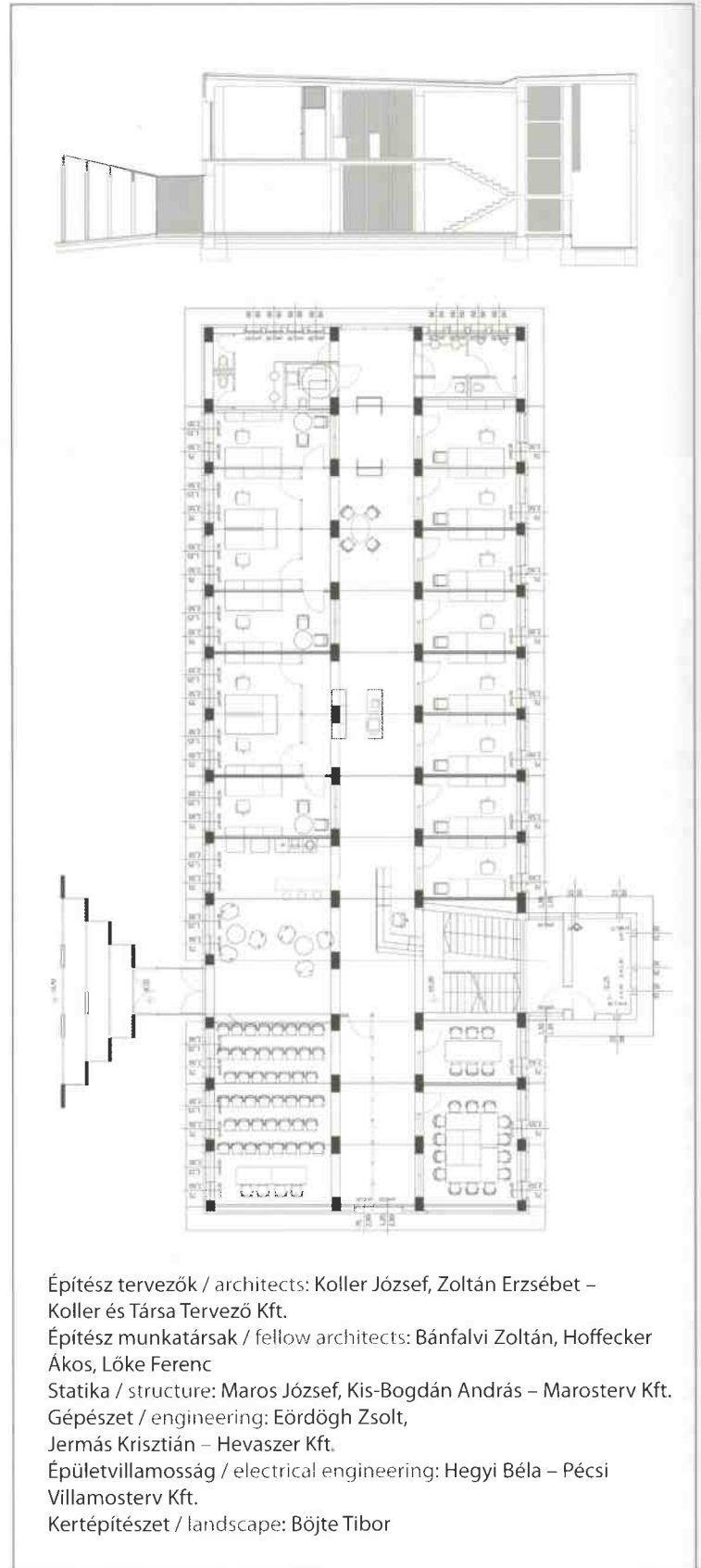
épület összképében meghatározó, a külsőt kiépítő hozzátett építészeti elemek: a padlóig lefutó ablakok, a táblásan elhúzható falamellás árnyékolók. Az otthonosság hangulatát adják a belsőben harmonikus kompozícióban megválasztott anyagok is: bár megjelenik az irodai világ fém-üveg konstrukciója a térhatárolókban és lépcsőkoriátokban, mégis a burkolatok anyaghasználata és színvilága hangulatos munkakörnyezetet teremt. Az építészeti funkciók tagoltsága logikusan veszi át az egykori épület középfolyosós rendszerét: egyszemélyes cellás szobákat illetve ezekből rendezett 4-6 fős csoportos változatokat elhelyezve kétoldalt, amit a földszinten nagyobb tárgyalók és előadók egészítenek ki. Így az ad-hoc beköltöző kezdő kisvállalkozások méretrendjüknek megfelelően irodatípusokból választhatnak adott korlátok között. A viszonylag széles közlekedőt a tervezők találkozási térként definiálták, ahol a központi másoló-nyomatatók helyezkednek el, ücsörgőterek és teakonyha adhat kommunikációs impulzust. A folyosó oldalfalai végig üvegezettek, hogy átlátható egységes térrend alakuljon ki. A tervezők munkapszichológiai megalapozottságú döntése itt talán kissé elrugaszkodott a magyar valóságtól, a ház várható működési igényeitől: ez a rendszer kétségtelenül jól működik egy összeszokott, műhelyszemléletű vállalkozás esetében, de egy inkubátorház feltételezhetően nagyon heterogén, különböző üzletmenettel bíró kiscégeinél éppen zavaró lehet e mozgalmás vizuális környezet. Persze összetett rendszerben gondolkodva logikusnak tűnik a tervezői diszpozíció, hiszen a folyosói üvegfalak által megvilágítást kap a középfolyosó is. Ami jó a földszinten, az az emeleten már korlát – a felső szinten a természetes fény munkamoduláló beengedését egy tető-felülvilágító rendszer jobban szolgálta volna. Így a ház kompakt egység maradt kompozíciójában, és a tervezők a részletekig konzekvensen járhatták végig a maguk meghatározta milió elemeinek megtervezését. Mesteriek a lépcsőkoriátok, nagyon kimunkált, ahogy a zsallatáblák lécvázai összcucsúztatva egymásba fednek, átgondolt a világításkonceptió, minőségiek az anyagrészletek az ipari faparkettától

a szépen modulált nyílászárókig. A következetességben egyszer remeg csak meg az építészek keze: a bejárat előtető-konstrukció szoborszerű, síkrétegek alkotta plasztikája túlzott jelentéstartalmú („tudástölcsér”) a nagyon kimért kompozíciójú épülettömb nagyvonalúságához. Mert a tervezők empátiás viszonyulásukkal magas színvonalú építészeti környezetet teremtettek a ház újrafogalmazásával.

Supporting newly started minor enterprises by providing them rooms to rent, an incubator house relies upon the rich infrastructure of the location. Hidden behind the label „industrial park”, the idea of high standards illustrates the intended directions of development as opposed to the heterogenous uncertainty of native reality in Hungary. József Koller and his fellow designers removed certain details from the house with a firm hand so as to find the components that could be accepted even today whilst preserving the main structure. This way they focussed on the brick masonry structure as a valuable part from among the outdated structures of the house whereas unfolding everything else, including even the window parapets, which left the skeleton of the house they only completed in the hiatuses. The house is not clad in a new attire as the faculties of the wall built in 1951 had been accepted even though the structure does not meet the criteria of thermotechnology due to our presently prevailing overexplained ecological way of thinking. The

team of architects from Pécs have thus taken charge of the characteristic appearance of brick along with the knowledge that the renaissance of this material makes the revelation ultimately humanized.

Építész tervezők / architects: Koller József, Zoltán Erzsébet – Koller és Társa Tervező Kft.
 Építész munkatársak / fellow architects: Bánfalvi Zoltán, Hoffecker Ákos, Lőke Ferenc
 Statika / structure: Maros József, Kis-Bogdán András – Marosterv Kft.
 Gépészet / engineering: Eördögh Zsolt, Jermás Krisztián – Hevaszer Kft.
 Épületvillamosság / electrical engineering: Hegyi Béla – Pécsi Villamosterv Kft.
 Kertépítészet / landscape: Böjte Tibor